

Caprio G., Klingebiel D. Episodes of Systemic and Borderline Financial Crises (1970s – 2002). Dataset. – World Bank, 2003. – 20 p.; Demirguc-Kunt A., Sobaci T. Deposit Insurance Around the World (dataset). World Bank, 2002; Gleditsch N. P., Wallensteen P., Eriksson M., Sollenberg M., Strand H. Armed Conflict 1946–2002: A New Dataset // Journal of Peace Research. – 2002. – Vol. 39, № 5. – P. 615–637.

Дем'янишин В. Г.

Тернопільський державний економічний університет

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Бюджетна політика є важливим середовищем реалізації бюджетної доктрини України, оскільки від рівня успішності її проведення залежать результати впливу бюджетних відносин на соціально – економічні процеси, що відбуваються у державі. Основою бюджетної політики є визначення напрямів використання бюджетних відносин відповідно до завдань, які ставить перед собою держава. Розробка цієї політики тісно пов'язана з визначенням форм і видів організації бюджетних відносин, що на практиці знаходять своє відображення у сукупності комплексу заходів, які проводить держава через бюджетну систему.

У вітчизняній економічній літературі наводяться різні визначення бюджетної політики, які базуються на напрямках, цілях її дослідження. На нашу думку, у широкому розумінні бюджетною політикою доцільно вважати діяльність держави, пов'язану з використанням бюджетних відносин для досягнення поставлених перед нею цілей.

Першочерговим завданням держави є вибір та формування бюджетної доктрини, яка є домінантом бюджетної політики. Розробка найважливіших векторів бюджетної політики державою повинна враховувати наступні особливості. Бюджетні відносини є основою бюджетної політики, визначають її зміст. Ці відносини є об'єктивними, тоді як бюджетна політика є суб'єктивним явищем і залежить від свідомої діяльності людей або певних груп, які знаходяться при владі. Бюджетна політика ніколи не зможе змінити змісту бюджетних відносин, однак її вибір визначається рівнем розвитку економіки.

Синергетична парадигма бюджетної політики пов'язана з одного боку – із об'єктивними законами та закономірностями розвитку суспільства, а з другого боку – із суб'єктивними чинниками, неоднозначністю майбутнього, моментами нестійкості. Саме тому синергетика може сформулювати як загальні орієнтири, так і практичні моделі прогнозу розвитку бюджетної політики та оптимальні шляхи її реалізації.

Враховуючи вищезазначене, можна сформулювати основні умови та методологічні принципи ефективності бюджетної політики держави, до яких, на нашу думку, відносяться: найбільш повне врахування вимог економічних законів

та закономірностей розвитку суспільства; безпосередня залежність від стратегічних цілей, які ставить перед собою держава; наукова обґрунтованість; зрозумілість; реальність; взаємоузгодженість; адекватність системі пріоритетних цілей; забезпечення збалансованості галузей і територій; повна відповідність інтересам усіх членів суспільства; усестороннє врахування внутрішніх і зовнішніх економічних умов і чинників; дотримання комплексного підходу з урахуванням політики в інших сферах суспільних відносин, зокрема політики у галузі цін, грошового обігу, кредиту, заробітної плати і т. д.

Бюджетна політика як специфічна галузь державної діяльності потребує правового оформлення. Держава, встановлюючи обсяги і методи формування централізованого фонду грошових коштів, закріплює їх у відповідних законах, розробляє необхідні нормативні акти. Таким чином, знаряддям проведення бюджетної політики виступає фінансове право, за допомогою якого юридично закріплюються форми і види бюджетних відносин.

Залежно від тривалості періоду і характеру завдань бюджетну політику ділять на бюджетну стратегію і бюджетну тактику. Бюджетна стратегія повинна бути відносно стабільною, спрямованою на досягнення перспективних цілей та вирішення глобальних завдань, які ставляться перед бюджетною системою відповідно до соціально – економічної стратегії. Нажаль, в Україні така стратегія відсутня, що негативно впливає на вибір пріоритетів та концентрацію бюджетних ресурсів для реалізації стратегічних завдань. Бюджетна тактика має бути гнучкою, спрямованою на вирішення завдань конкретного етапу розвитку суспільства відповідно до бюджетної стратегії. Таким чином, абсолютна більшість заходів бюджетної політики, які проводяться в Україні, мають тактичний характер без чіткої орієнтації на перспективу, що є суттєвим недоліком в організації та упорядкуванні бюджетних відносин у суспільстві.

Наявність проблем і недоліків у бюджетній політиці держави, пов'язаних з об'єктивними та суб'єктивними чинниками, обумовлюють необхідність пошуку шляхів удосконалення організації, розвитку та оптимізації цієї політики.

До першочергових завдань, пов'язаних з формуванням бюджетної стратегії, на нашу думку, можна віднести:

- розробка моделі майбутнього суспільства, визначення його мети на перспективу (25-50 років) та формулювання стратегічних завдань, розрахунок відповідних показників, реалізацію яких можна було б забезпечити за допомогою бюджетної системи;
- складання конкретних довготривалих загальнодержавних програм економічного і соціального розвитку, для реалізації яких необхідна концентрація бюджетних ресурсів, а також визначення критеріїв оцінки ефективності цих програм;
- розробка та прийняття законів та інших нормативних актів, які б відображали стратегічні цілі держави. До таких документів ми відносимо Соціальний кодекс, оновлений Бюджетний кодекс, Податковий кодекс України та інші;
- формування оптимальної схеми розподілу валового внутрішнього продукту

за допомогою бюджетних відносин відповідно до стратегічної моделі майбутнього суспільства;

- перехід до довготермінового та середньотермінового бюджетного планування і прогнозування;

- формування оптимальної структури господарств усіх регіонів, яка б гарантувала їх комплексний розвиток, запровадження високоєфективної системи фінансового вирівнювання території, гарантованих державою соціальних стандартів.

Удосконалення та розвиток бюджетної тактики в Україні, на нашу думку, можна забезпечити за рахунок наступних заходів:

- реформування системи бюджетного планування і бюджетного нормування відповідно до наукових принципів та завдань, які стоять перед суспільством на конкретному історичному етапі його розвитку;

- упорядкування законодавчих і нормативних актів, які регулюють бюджетні відносини та забезпечення логічного взаємозв'язку між окремими положеннями цих документів;

- розробки та реалізації ефективних заходів, спрямованих на поглиблення інституційних перетворень, структурної перебудови економіки, зміцнення економічної могутності держави;

- перегляду методики управління до бюджетів усіх рівнів окремих видів доходів;

- розробки та реалізації механізмів державного довготермінового та короткотермінового кредитування за рахунок бюджетних коштів;

- застосування різноманітних інвестиційних інструментів приватизації, сприяння розвитку фінансового лізингу, використання державних стимулів розвитку малого і середнього бізнесу;

- заохочення з боку держави розвитку наукомістких виробництв та галузей;

- формування дієвої системи оцінки ефективності використання бюджетних коштів як з боку держави, органів місцевого самоврядування, так і з боку розпорядників бюджетних коштів;

- досягнення повної прозорості при формуванні та виконанні бюджетів усіх рівнів;

- перегляду механізму організації міжбюджетних відносин;

- реформування системи бюджетного контролю відповідно до міжнародних вимог, принципів та стандартів.

Реалізація цих та інших пропозицій, на нашу думку, сприятиме розвитку та створенню сучасної ефективної бюджетної політики в Україні, яка дасть можливість стабілізувати та забезпечити швидкі темпи соціально – економічного розвитку держави на перспективу.